

1. Obiekt

WIATRAK-KOZŁAK ob. nie użytkowany

2. Czas powstania

1809(1802?) r.;przen.
1851 r.,rem.1950 r.(?)

3. Miejscowość

R A C O T

4. Adres

ul.Kościńska
64-005 Racot

lub. ewid. gr

nr dz.67/2

5. Przynależność administracyjna

wielkopolskie
powiat Kościan
gmina Kościan

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Racot

7. Przynależność administracyjna

prze ~~KKXDX~~ 01.01.1999 r.
województwo leszczyńskie

powiat

8. Właściciel i jego adres

9. Użytkownik i jego adres

nie użytkowany

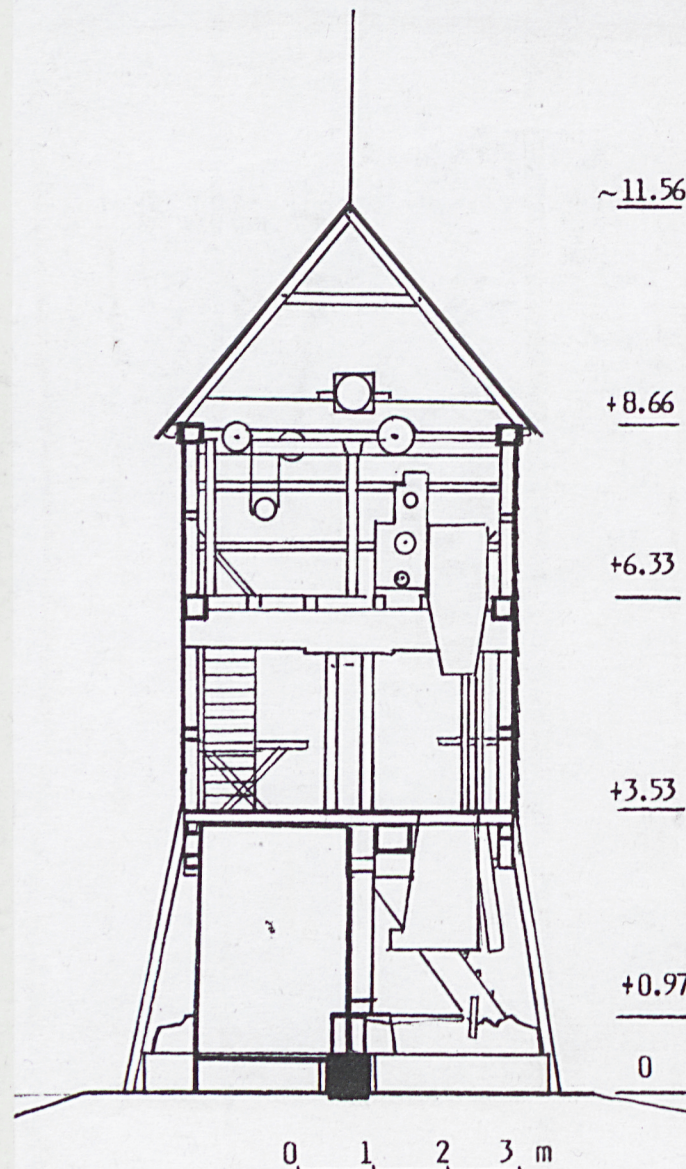
10. Rejestr zabytków

1084/A

28.03.1988

Nr

data

WIATRAK typu koźlak wzniesiony został prawdopodobnie w 1809 roku (1802 roku?) w Górze Śląskiej lub we Wschowie(?). Wiatrak został do Racotu przeniesiony prawdopodobnie w 1851 roku. Data "1809" jak i "1851" znajduje się na szalunku korpusu (I piętro) jak i na schodach wewnętrznych. Na belce schodów wyryte: "Jan Biskupski", "Małecki roku 1875", "robił te schody K (...) Michał roku 1851". Z kolei na sztembrze wyryto "Włodarczak 1898". Jest to zapewne nazwisko czeladnika młynarskiego. W latach 90. XIX wieku wiatrak należał już do Thielów. W 1 połowie XX wieku właścicielem i młynarzem był August Thiel (+1955 roku). Po Augustcie Thielu wiatrak miała [redacted]. Wiatrak był od tej pory dzierżawiony. W 1950 roku został przerobiony na motorowy młyn zbożowy. Jego dzierżawcami byli: [redacted] z Jerki, [redacted] z Kościana a następnie [redacted] który miał w Jerce wiatrak i młyn. Wiatrak-młyn elektryczny użytkowany był jeszcze w końcu lat 70 XX wieku.

Wieś Racot usytuowana jest w kierunku południowo-wschodnim od Kościana, w odległości około 6 km. Racot położony jest przy szosie asfaltowej biegnącej z Kościana w kierunku Gostynia, i przy trakcie asfaltowym prowadzącym z Witkowa w stronę Grażyny. Racot rozciąga się po wschodniej stronie Kanału Racocki Rów. Racot od strony wschodniej sąsiaduje z Darnowem, Wysokością Małą. Z kolei w kierunku południowym znajduje się Katarzynin i Grażyna oraz Nielegowo. Zachodnią część Racotu stanowi rozległe założenie pałacowo-parkowo-folwarczne. Usytuowane jest ono zasadniczo po zachodniej stronie ulicy Dworcowej. Natomiast po stronie wschodniej tej ulicy i ulicy Kościuszki stoją domy mieszkalne wchodzące w obręb folwarcznej kolonii mieszkalnej. Ewidencjonowany wiatrak-koźlak znajduje się w południowej części miejscowości, około 100 metrów na południe od głównej ulicy wiejskiej z Kościana do Jerki, ulicy Kościańskiej. Do wiatraka od strony ulicy Kościańskiej prowadzi polna droga. Po jej stronie północno-zachodniej znajduje się niewielki sadek owocowy, a dalej znajdują się nowsze obejścia, ze współczesnym domami mieszkalnymi. Wiatrak otoczony jest powierzchnią trawiastą, a dalej w kierunku południowo-zachodnim i południowo-wschodnim ciągną się grunty orne. Naprzeciw drogi gruntowej odchodzącej od ulicy Kościańskiej w stronę wiatraka znajduje się murowany dom mieszkalny właściciela wiatraka. W domu tym mieszkał niegdyś młynarz. Dom właścicieli wiatraka ustawiony jest po północno-wschodniej stronie jezdni. Przy jego ścianie szczytowej (południowo-wschodniej) biegnie uliczka w kierunku północnych zabudowań wiejskich.

MATERIAŁ:

Stały człon wiatraka-drewniany kozioł-ustawiony jest na wysokiej, ceglanej podmurówce. Kozioł składa się z podwalin, pionowego sztembra, czterech zastrzałów i siodła; większość elementów kozła wykonana jest

<p>14. Kubatura</p> <p>250 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>71,1 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>przemiał zboża</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>nie użytkowany</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)</p> <p>W 2 połowie 1 40.XX wieku Kasprzycki ze Śmigła remon- tował wiatrak. W 1950(1956 ?) roku przerobiono wiat- rak na młyn elektryczny. Wówczas zdemontowano śmigi. Wtedy wprowadzono nowszy układ transmisyjny oraz ro- boczy.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan techniczny obiektu-zły. Ściany korpusu zawilgocone, ogniskowo zagrzybiowe; w części I piętra i wyciętymi fragmentami szkieletu korpusu. Duże ubytki w szalunku ścian, szcze- gólnie w dolnej strefie ścian. Zawilgocone i częściowo spróchniałe podawliny kozła. Stropy podłogi-zawilgocone, ogniskowo zagrzybione, fragmentarycznie spróchniałe. Więźba-zawilgo- cona, z nieszczelnościami i ubytkami w pokry- ciu dachu. Schody wejściowe i tzw. galerie -zdeprawowane, zawilgocone, spróchniałe. Zachowany wał skrzydłowy (bez koła pałeczne- go), wał dźwigowy, Brak złożenia kamieni młyńskich. Zachowany odsiewacz a także tzw. łuszczarka, drewniana skrzynia w poziomie II piętra, oraz zawilgocona, zagrzybiona skrzynia w poziomie przyziemia. Zachowane elementy układu transmisyjnego (związane z wtórnym napędem z silnika elektrycznego).</p>	
<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Pilny remont szalunku ścian i pokrycia dachu. Wzmo- cnienie szkieletu korpusu (szczególnie w strefie I piętra).</p>			

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

Rejestr zabytków nieruchomości-WOSOZ, Delegatura w Lesznie, Plac
Komeńskiego

23. Uwagi różne

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

tekst STANISŁAW MAŁYSZKO 2003 r.
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki STANISŁAW MAŁYSZKO 2003 r.
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. STANISŁAW MAŁYSZKO 2003 r.
imię, nazwisko, data, podpis

..... WOSOZ-Delegatura w Lesznie
miejsce przechowywania negatywów

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

22. Bibliografia

Fiszka ewidencyjna-WOSOZ, Delegatura w Lesznie
Bogdan Zgodziński, Województwo leszczyńskie, Warszawa-Poznań 1989
Pruska mapa topograficzna-xero w zbiorach Muzeum Narodowego
Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie
B.Cynalewski, karta ewidencyjna "zielona"-w archiwum WOSOZ, Dele-
gatura w Lesznie
W.Omieczyski, Karta ewidencyjna "biała"-w archiwum WOSOZ, De-
legatura w Lesznie

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

wkładka nr:1,2,3,4,5

1. Miejscowość..... **RACOT**
 2. Gmina..... **KOŚCIAN**
 3. Powiat..... **KOŚCIAN**
 4. Województwo..... **WIELKOPOLSKIE**

5. Obiekt (nazwa jak w karcie)
WIATRAK-KOŻŁAK, później motorowy młyn
obecnie nie użytkowany

6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
cd opisu, zdjęcia

z drewna dębowego. Podwaliny o przekroju 45x 27 cm, pogrubiłone przy sztembrze, o sfazowanych krawędziach. Sztember w strefie przyziemia ociosany w kwadrat (59x59 cm), wzmocniony metalowymi obejmami, w poziomie I piętra o przekroju ośmioboku, wzmocniony metalowymi kleszczami. W poziomie przyziemia sztember usztywniony jest czterema masywnymi zastrzałami osadzonymi w podwaliny na zacios podwójny. Na części zastrzałów przybite listwy do wchodzenia do tzw. gniazda. Na górnych krawędziach zastrzałów ułożone drewniane siodło, obejmujące z czterech stron stały sztember. Na siodle ślizgają się wokół osi dwie grube belki pojazdowe na których końcach zamocowane są rygle szkieletu ruchomego korpusu wiatraka. Natomiast na wierzchu sztembra osadzona jest prostopadle pozioma "mącznica" z drewna dębowego, w części środkowej (przy styku ze sztembrem) pogrubiłona, ozdobnie profilowana, wzmocniona kleszczami metalowymi. Na końcach mącznicy ułożone drewniane, dębowe rygle, wchodzące w skład szkieletu ścian korpusu ruchomego. Na sztembrze widoczny napis "Włodarczak 1898" i słabo czytelna inskrypcja "Thiel 18(...)".

Ściany korpusu ruchomego - drewniane, konstrukcji szkieletowej, w większości z drewna sosnowego. Narożne słupy o przekroju 28/19; część zastrzałów o sfazowanych krawędziach. W części

S. Małyszko 2003 r.

Wkładkę założył.....
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów.....
WOSZ-Delegatura w Lesznie

3.

4.

5.

1. Miejscowość..... RACOT	5. Obiekt (nazwa jak w karcie)	6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina..... KOŚCIAN	WIATRAK-KOŹLAK, później motorowy młyn	cd opisu, zdjęcia
3. Powiat..... KOŚCIAN	obecnie nie użytkowany	
4. Województwo..... WIELKOPOLSKIE		

b.

zamki i złącza ciesielskie wzmocnione drewnianymi kołkami. Szkielet ścian wiatraka jednostronnie (od zewnątrz) obita pionowo deskami, a tzw. ściana wietrzna i boczna ściana "lewa" dodatkowo "szkudłami" ułożonymi poziomo. Fragmenty ścian I piętra od wewnątrz obite wtórnie płytą paździerzową. Na jednym ryglu - w poziomie I piętra - napis "AT 1894", a na desce szalunku ścian liczne inskrypcje, m.in.: "1809", (...) 12 Maj. 1857", "1867".

STROPY: drewniane: przyziemia i I piętra (między mącznicą a ścianą z otworem drzwiowym) - belkowe, nagie; I piętra belki o sfazowanych krawędziach. Strop między mącznicą a tzw. ścianą wietrzną - dylowy.

Wieżba drewniana korpusu głównego wiatraka: konstrukcji krokwiowo-jętkowej. Dach kryty blachą falistą na deskowaniu.

Schody wejściowe, zewnętrzne na nadwieszony podest zadaszony - drewniane, drabiniaste (obecnie pozbawione w większości stopni i drewnianej poręczy). Schody wewnętrzne - drewniane, jednobiegowe, drabiniaste. Na belce schodów z I na II piętro zachowane, ryte inskrypcje: "Małecki roku 1875", "Jan Biskupski", "robił te schody K (...) Michał roku 1851".

Posadzki, podłogi: w przyziemiu ubity grunt; w pomieszczeniu I i II piętra - podłogi drewniane, białe.

Wkładkę założył..... S. Małyszko 2003 r.
(imię, nazwisko, data)

WOSZ-Delegatura w Lesznie

Miejsce przechowywania negatywów.....

1. Miejscowość..... RACOT	5. Obiekt (nazwa jak w karcie)	6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina..... KOSCIAN	WIATRAK-KOZŁAK, później motorowy młyn	cd opisu, zdjęcia
3. Powiat..... KOSCIAN	obecnie nie użytkowany	
4. Województwo..... WIELKOPOLSKIE		

12.

Otwory okienne-światliki kwadratowe lub okrągłe, niegdyś zamknięte drewnianymi okiennicami lub zastawkami.

Drzwi wejściowe z tzw. galerii-drewniane, jednoskrzydłowe, deskowo-listwowe, ozdobnie opierzone jednostronnie. Drzwi II piętra wiatraka-drewniane, dwupoziomowe, deskowo-listwowe, na zawiasach pasowych.

Wiatrak wzniesiony na planie prostokąta, zbliżonego do kwadratu. W poziomie poszczególnych kondygnacji-jednopomieszczeniowy, z wejściem w tzw. ścianie mącznej.

Bryła wiatraka-zwarta, nie podpiwniczona, w kształcie wysokiego prostopadłościanu (rozszerzającego się ku dołowi), nakrytego wysokim dachem dwuspadowym, z naczółkiem od strony ściany "wietrznej" i nadwieszonym szczytem od strony ściany "mącznej".

Elewacje-pozostawione w drewnie poddane działaniu czynników atmosferycznych; ściany wietrznej i częściowo ściany bocznej "lewej" obite gontem ułożonym poziomo; pozostałe elewacje obite tylko deskami. Dolne fragmenty ścian bocznych obecnie pozabawione deskowania, z uwidocznionym szkieletem ścian korpusu ruchomego. Elewacja ściany "mącznej"-symetryczna, jednoosiowa, (z otworami zamkniętymi płasko), w poziomie I piętra z tzw.

S. Małyszko 2003 r.

Wkładkę założył.....

(imię, nazwisko, data)

WOSZ-Delegatura w Lesznie

Miejsce przechowywania negatywów.....

Wzór ODZ 1999 r

13.

14.

15.

16.

17.

1. Miejscowość.....	RACOT	5. Obiekt (nazwa jak w karcie)	6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina.....	KOŚCIAN	WIATRAK-KOŻŁAK,później motorowy młyn	cd opisu,zdjęcia
3. Powiat.....	KOŚCIAN	obecnie nie użytkowany	
4. Województwo.....	WIELKOPOLSKIE		

18.

galerią konstrukcji szkieletowej. Tzw. galeria zadaszona, w dolnej strefie z drewnianą, pełną balustradą; wsparta na drewnianych mieczach, podobnie jak trójkątny nadwieszony szczyt. Szczyt oszalowany deskami przybitymi pionowo, z otworem okiennym(?) na osi. UKŁAD NAPEŁDOWY: tradycyjny - zachowany częściowo. Zachowany w strefie poddasza wał skrzydłowy z żeliwną głowicą wystającą poza lico ściany wietrznej. Koło pędne - zdemonstrowane około 1956 roku, podobnie jak śmigi.

UKŁAD TRANSMISYJNY - wtórny, po adaptacji wiatraka na motorowy młyn zbożowy. Zachowane metalowe osie poziome z drewnianymi kołami pasowymi, a także pionowe kanały tzw. elewatorów kubkowych. W poziomie poddasza zachowany dawny wał dźwigowy z kołami linowymi i łańcuchem.

UKŁAD ROBOCZY - wtórny, zamontowany zapewne w latach 50. XX wieku. Brak dawnego złożenia kamieni młyńskich. W poziomie II piętra wiatraka stoi drewniany odsiewacz, a także tzw. łuszczałka. W poziomie II piętra zachowała się również skrzynia kilkuczęściowa (drewniana), podobnie jak w przyziemiu (na zboże).

Instalacje - elektryczna: zniszczona; zachowana - odgromowa.

S. Małyszko 2003 r.

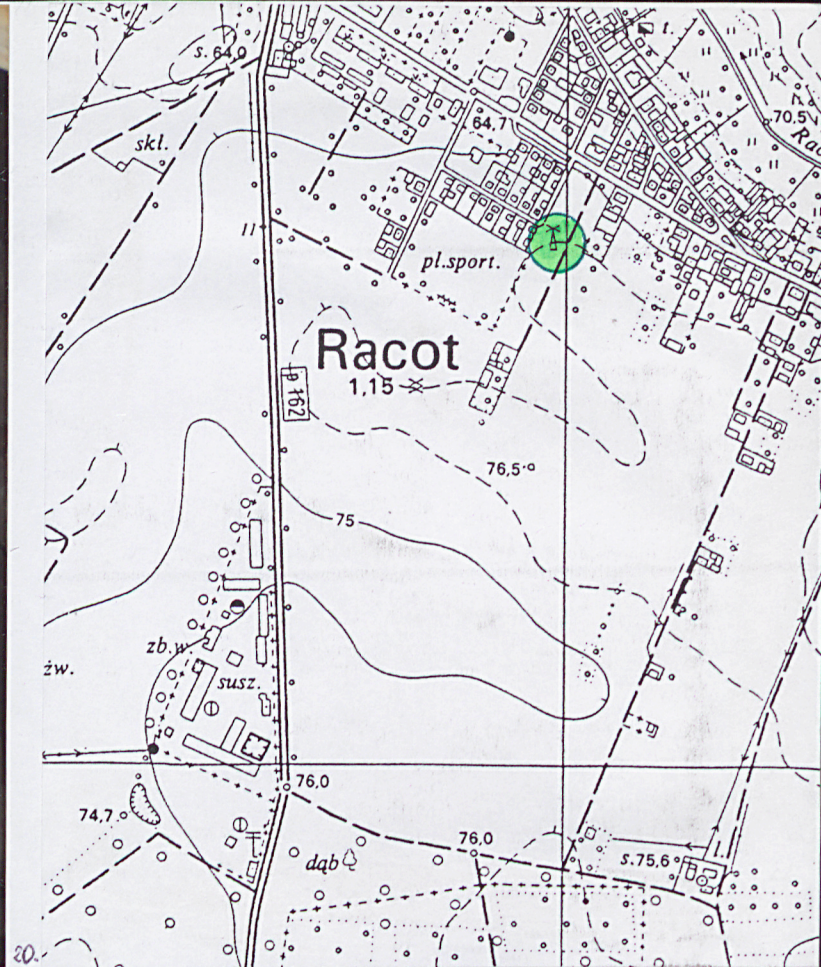
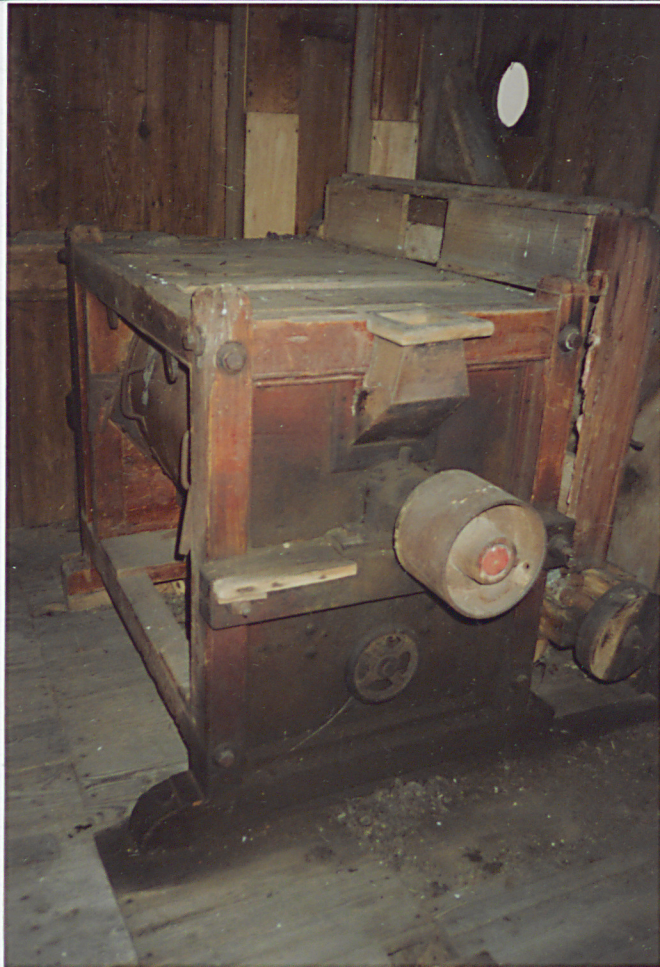
Wkładkę założył.....

(imię, nazwisko, data)

WBSOZ-Delegatura w Lesznie

Miejsce przechowywania negatywów.....

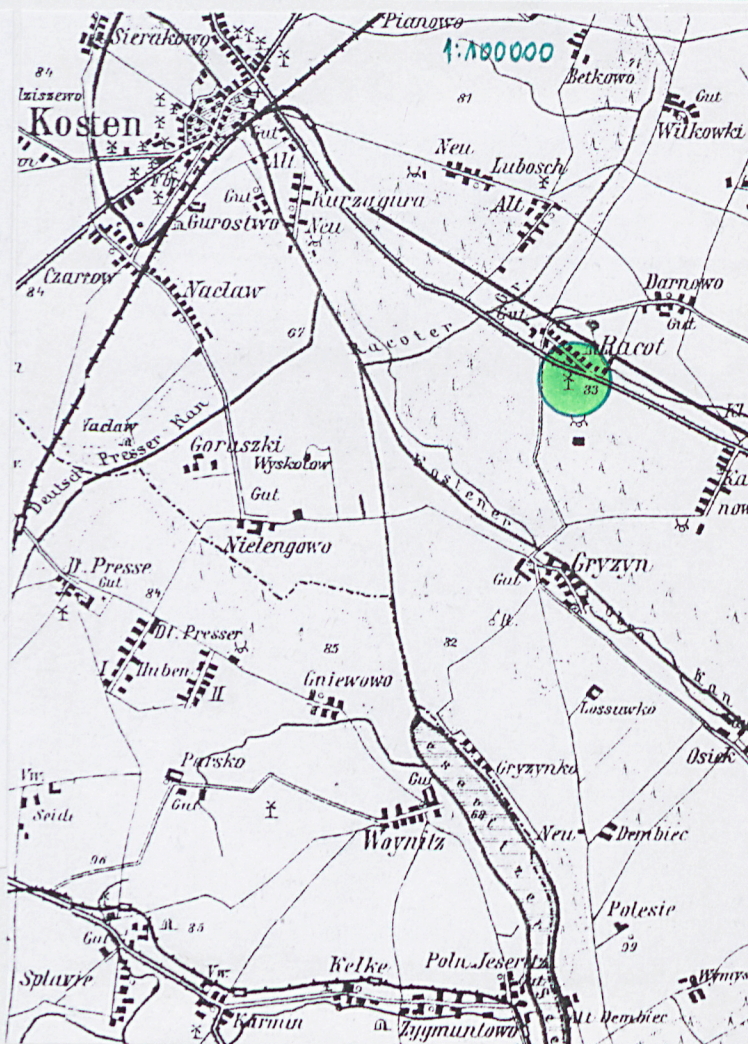
Wzór ODZ 1999 r

1. Miejscowość.....	RACOT	5. Obiekt (nazwa jak w karcie)	6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina.....	KOŚCIAN		
3. Powiat.....	KOŚCIAN	WIATRAK-KOŹLAK ob. nie użytkowany	mapki,rzuty
4. Województwo.....	WIELKOPOLSKIE		

SPIS ZDJĘĆ

1. Widok ogólny wiatraka od strony pd. - zach.
2. Widok wiatraka od strony pd. wsch.
3. Widok na ścianę wietrzną wiatraka
4. Szkielet ściany w poziomie I piętra- wycięty fragment rygła
5. Pozostałości zewnętrznych schodów wejściowych
6. Widok na ścianę boczną wiatraka
7. Napisy na belce schodów - I piętro
8. Skrzynia w poziomie przyziemia wiatraka
9. Mącznica
10. Napisy na ryglu szkieletu ściany I piętra
11. Profilowany rygiel na końce mącznicy
12. Ustawienie kozła na podmurówce
13. Ustawienie kozła na podmurówce
14. Kozioł, zastrzał
15. Drzwi wejściowe na piętro
16. Mącznica, profile
17. Widok na wał skrzydłowy i poddasze
18. Odsiewacz
19. Łuszczarka
20. Dolna część obudowy elewatora kubkowego
21. Wał dźwigowy
22. Element układu transmisyjnego - I piętro

S.Małyszko 2003 r.

Wkładkę założył.....
(imię, nazwisko, data)

WOSQZ-Delegatura w Lesznie

Miejsce przechowywania negatywów.....

